KIBERNETSKA VARNOST

Slovenija ni varna oaza

Vlada je pred tremi leti sprejela Strategijo kibernetske varnosti, ki predvideva vzpostavitev nacionalnega organa za kibernetsko varnost, lani pa Zakon o informacijski varnosti. A to je le prvi korak k ustreznemu ukrepanju

Aleš Kocjan

Kibernetski napadi so še nedavno veljali za tveganje, omejeno po obsegu in morebitni škodi. Danes je jasno, da tveganja in grožnje v spletnem prostoru niso le virusi, temveč gre za hekerske napade, ki lahko ogrozijo tudi nacionalno varnost države. Denimo Nemčijo je v minulih dneh presenetil kibernetski napad, v katerem so spletni nepridiprav - heker pridobil dostop do osebnih podatkov in zasebnih dokumentov več sto nemških politikov, med njimi kanclerke **Angele Merkel** in predsednika **Franka-Walterja Steinmeierja**. Heker je na spletu objavili kontaktne informacije, kot so telefonske številke in poštni naslovi zveznih, deželnih in evropskih politikov ter drugih osebnosti, zvezdnikov in novinarjev. Pojavili pa so se tudi drugi osebni podatki, kot so številke kreditnih kartic, zasebni pogovori in fotografije, ter interni strankarski dokumenti.

Neprijetno za Nemčijo in njeno politično vodstvo

"Odtujitev takih podatkov je brez dvoma neprijetna tako za posameznika kot za državo, če gre za visoke predstavnike oblasti. Če gre za politike in visoke predstavnike države, ima to še posebej simbolni pomen, ki govori, da varnost na tem področju ni ustrezno zagotovljena," poudarja strokovnjak za varnostna vprašanja dr. **Denis Čaleta** iz Inštituta za korporativne varnostne študije. Čaleta poudarja, da primer govori o tem, da nobena država ni varna v sodobnem kibernetskem okolju. "Bolj napredne države so še bolj izpostavljene vdorom v informacijske sisteme. Odtujitev, četudi v manjši meri, lahko povežemo z istimi implikacijami, kot je bil primer Wikileaks, ko so bili odtujeni podatki struktur, ki nikakor ne sodijo v javnost. Če bi šlo za podatke, označene z visoko stopnjo tajnosti, bi to lahko pomenilo resen varnostni incident," dodaja naš sogovornik.

V Sloveniji sistem kibernetske varnosti še ni vzpostavljen. Foto: EPA

Le prvi korak v nizu

In kako je naša država pripravljena na podobna varnostno-informacijska tveganja? Iz vladnega urada za komuniciranje so nam sporočili, da je Slovenija na nacionalni ravni začela resno sistemsko urejati vprašanja kibernetske in informacijske varnosti po letu 2016, ko je bila sprejeta Strategija kibernetske varnosti, tej pa je v letu 2018 sledil še Zakon o informacijski varnosti. Slednji je trenutno v fazi implementacije in sprejema podzakonskih aktov, vzpostavlja pa se tudi nacionalni organ informacijske varnosti, katerega naloge trenutno po zakonu opravlja Urad za varovanje tajnih podatkov. "Ključni elementi informacijske varnostne politike v Sloveniji ostajajo izgradnja sistemskih zmogljivosti, krepitev obstoječih tehničnih in kadrovskih resursov ter povezovanje z akademskim in zasebnim sektorjem. V sodelovanju javne in zasebne sfere ter povezovanju in nadgradnji vseh zmogljivosti Slovenije vidimo edino rešitev, da se zagotovi optimalna, nikakor pa ne popolna informacijska varnost," sporoča vlada.

Država zamuja z ukrepi

Čaleta komentira, da je vse našteto "prvi manjši korak v nizu, preden bomo lahko rekli, da je Slovenija varnostno na ustreznem nivoju". "V javnosti se je ustvaril občutek, da smo varna oaza in da se večja informacijska tveganja ne morejo dogajati, vendar so nas pretekle izkušnje vzdramile, da tudi Slovenija ni imuna za ta tveganja. Zato bo vzpostavitev ustreznega sistema nujna, da bomo lahko govorili o zagotovljeni informacijski ali kibernetski varnosti," še pravi sogovornik. Sicer pa država zamuja z ukrepi, saj bi bilo treba določene podzakonske akte na podlagi Zakona o informacijski varnosti sprejeti že novembra lani. "Trenutno si vlada prizadeva za ažuriranje strateških nacionalnovarnostnih dokumentov in sistema, vendar sem glede na korake, ki se izvajajo, skeptičen, da bo aktivnost prinesla želene rezultate, predvsem na področju informacijske varnosti," dodaja Čaleta.

Denis Čaleta, Inštitut za korporativne varnostne študije: "Bolj napredne države so bolj izpostavljene vdorom v informacijske sisteme."

Od nadloge do resne grožnje

Pred dvema letoma smo na straneh Večera objavili pogovor s političnim analitikom dr. **Henryjem Roigasom** iz Natovega centra odličnosti za kibernetsko varnost v Talinu. Takrat je za Večer dejal, da (za zdaj) ni še noben kibernetski napad škodil življenju ali zdravju posameznika. "Fizične škode in pravega kinetičnega kibernetskega terorizma še ni bilo. Vendar pa se tehnologija kibernetskih napadov opazno razvija iz zgolj nadloge v resno grožnjo za informacijsko varnost in celo kritično infrastrukturo držav," nam je dejal Roigas na mednarodni konferenci o terorizmu v Budvi. Ker svet še ni bil priča kibernetskemu terorizmu, obstajajo na podlagi dozdajšnjih izkušenj le črni scenariji. Običajni državljani bi lahko največjo škodo občutili ob morebitnem napadu na kritično infrastrukturo. To bi pomenilo ohromitev delovanja ključnih ustanov, denimo bolnišnic, električnega omrežja, javnega transporta, telekomunikacijskih zvez itd.

V Nemčiji prijeli hekerja

V Nemčiji so v nedeljo prijeli 20-letnika, ki ga sumijo, da je objavil osebne podatke in zasebne dokumente okoli 1000 nemških politikov, zvezdnikov in novinarjev. 20-letnik je podatke nato uredil, naložil na različne platforme, povezave do njih pa objavil preko Twitterja. Motiv za dejanje sicer še ni znan, a naj bi si mladenič za tarčo izbral osebe, katerih izjave so ga razjezile. Deloval naj bi sam. **(sta)**

OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

Zaskrbljujoče nepravilnosti v Sovi

Člani komisije za nadzor varnostnih in obveščevalnih služb so opravili razgovor z nekdanjim uslužbencem Sove Brankom Cvelbarjem, ki je dobil od direktorja odvezo molčečnosti, da spregovori o nepravilnostih v agenciji v času Pahorjeve in Janševih vlad

Aleš Kocjan

Pred parlamentarno preiskovalno komisijo za nadzor varnostnih in obveščevalnih služb (KNOVS), ki jo vodi opozicijski poslanec **Matej Tonin**, je včeraj na lastno željo nastopil nekdanji uslužbenec osrednje Slovenske obveščevalno-varnostne agencije (SOVA) **Branko Cvelbar**. Kot je po seji KNOVS povedal Tonin, je Cvelbar opozoril na nepravilnosti v agenciji, ki jih je opažal v času svoje zaposlitve med letoma 2005 in 2013. V tem času je bil namestnik direktorja Sove v času prve vlade **Janeza Janše,** ko je agencijo vodil **Matjaž Šinkovec,** v času druge Janševe vlade pa v vrhu agencije tesni sodelavec direktorja **Damirja Črnčeca.**

Cvelbar je opozoril na nepravilnosti na področju zaposlovanja, varnostnega preverjanja, ravnanja z dokumentacijo, več pa Tonin ni mogel povedati, ker so podrobnosti še vedno tajni podatki, o katerih je Cvelbar po odvezi molčečnosti aktualnega direktorja Sove **Rajka Kozmelja** smel govoriti le na včerajšnjem srečanju s člani KNOVS. Tonin je dejal le, da so navedbe nadvse zaskrbljujoče in da se bodo o podrobnostih, ali so sporne prakse v agenciji odpravljene, pogovorili s sedanjim direktorjem Kozmeljem. Kot je povedal Tonin, je Cvelbar, ki že pet let ni več uslužbenec Sove, več let pošiljal dopise na KNOVS, vendar se očitno Toninov predhodnik na čelu KNOVS **Branko Grims** ni odločil pozanimati, za kakšne nepravilnosti naj bi šlo.

Po padcu Janševe vlade je bil leta 2013 Cvelbar odpuščen, njegov boj za pravice pa se je naprej odvijal na sodišču. Sicer pa je Cvelbar prišel na Sovo veliko prej - v času prve Janševe vlade, leta 2005. Ta čas in prvo Janševo vlado je poleg afere Patria na začetku pomembno zaznamovala afera Sova. Spomnimo, po zamenjavi vodstva Sove je politični svetovalec premierja Janše **Aleksander Lavrih** novembra 2006 skupaj z direktorjem Sove Šinkovcem vstopil v tajno lokacijo Sove v središču Ljubljane na Malem trgu, ker naj bi bila tam mobilna prisluškovalna naprava za mobilne telefone. V SDS so menili, da je pred zamenjavo oblasti Sova s te lokacije prisluškovala stranki SDS, ki je imela sedež v sosednji ulici Komenskega. Prisluškovalne naprave nista našla, sta pa po mnenju Sovinih operativcev "kompromitirala" tajno lokacijo, ki je služila za komunikacijo s tajnimi sodelavci Sove.

Parlamentarno preiskovalno komisijo za nadzor varnostnih in obveščevalnih služb (KNOVS) vodi opozicijski poslanec Matej Tonin. Foto: Robert BALEN

Vlada je v nadaljevanju ustanovila tajno skupino pod vodstvom pravosodnega ministra **Lovra Šturma**, vanjo pa poleg Lavriha imenovala tudi - Branka Cvelbarja, namestnika šefa Sove. Aktivnosti Lavriha in Cvelbarja so vznemirile uslužbence Sove do te mere, da so začele do novinarjev uhajati občutljive informacije. Poleg tajne lokacije na Malem trgu je bila razkrita še tajna lokacija v stavbi Kozolec na Bavarskem dvoru, kjer je Sova skupaj z nemško tajno službo BND spremljala mednarodne telefonske zveze, pri tem pa se je izkazalo tudi, da sta Sova in BND leta 2004 posneli pogovore med hrvaškim premierom **Ivom Sanaderjem** in Janezom Janšo, kar je potrdil nekdanji predsednik vlade **Anton Rop**. Z izjavo za Televizijo Slovenija, da sta se Janša in Sanader dogovarjala o predvolilnem insceniranju mejnih incidentov v Piranskem zalivu, pa je afera dobila neslutene, celo mednarodne razsežnosti.